

Гарденотерапія як дієва технологія соціальної реабілітації на засадах збалансованого розвитку

Мосаєв Юрій Володимирович
кандидат соціологічних наук, доцент, доцент
кафедри соціальної роботи
КЗВО «Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія» Запорізької
обласної ради

Гарденотерапія є новим та актуальним напрямом соціальної реабілітації, що базується на терапевтичних ефектах рослин. На перший погляд здається, що цей напрям соціальної реабілітації є схожим на відпочинок. Діти під керівництвом реабілітолога доглядають за рослинами і отримують від цього задоволення та все на так просто. Так як робота з рослинами дає можливість при використанні гарденотерапії отримувати численні ефекти в сфері соціальної, психологічної та фізичної терапії. В той же час комплексне застосування технологій гарденотерапії дає можливість спеціалістам з соціальної роботи, садово-паркового господарства, психології, корекційної педагогіки, ерготерапії та фізичної терапії отримувати додаткові результати в своїй роботі.

Впровадження садотерапії в різних країнах світу має свої особливості, що залежать від їх кліматичних особливостей, формування національних концепцій, але методологічно вони спрямовані на дві категорії клієнтів. Сьогодні основними споживачами садотерапії у країнах, де активно впроваджуються садотерапевтичні технології є діти з особливими потребами та люди літнього віку. Ситуація на території України є дещо іншою. В рамках сучасного українського суспільства насторожує відсутність паритету в сфері розподілу уваги суспільства до проблем різних категорій населення. В Україні так сталося, що увага до проблем дітей в разі перевершують суспільну увагу до інших категорій населення. Саме цей фактор суттєво гальмує розвиток садотерапевтичних технологій в Україні спрямованих на роботу з людьми похилого віку та іншими категоріями населення крім дітей. З одного боку це ознака суттєвого дисбалансу, але з іншого боку це дає шанс спеціалістам, які займаються цією проблемою отримують змогу відпрацювати процес застосування садотерапевтичних технологій в рамках роботи з дітьми з інвалідністю.

Методологічне та методичне забезпечення садотерапії.

Методологічне та методичне забезпечення садотерапії повинно базуватися на основі чотирьох компонентів. Перший компонент є біологічним. Цей компонент забезпечується спеціалістами із садово-паркового господарства. Діяльність зазначених спеціалістів в рамках реалізації технологій з садотерапії зводиться до створення садово-паркових локацій терапевтичного та реабілітаційного змісту. Другий компонент фізіотерапевтичний. Цей компонент забезпечується спеціалістами з фізіотерапії, які створюють умови для реалізації фізіотерапевтичного ефекту садотерапії. Третій компонент є ерготерапевтичним. Цей компонент забезпечується спеціалістами з ерготерапії, які забезпечують умови для досягнення ерготерапевтичних ефектів в рамках застосування садотерапії. Четвертий компонент є соціально-психологічним. Цей компонент забезпечується спеціалістами з психології та соціальної роботи, які формують умови для досягнення соціально-психологічних реабілітаційних ефектів в рамках реалізації садотерапевтичних технологій

Гарденотерапевтична лабораторія як необхідна складова гарденотерапії

Необхідною складовою комплексного застосування гарденотерапії в рамках реабілітаційних комплексів є оцінка лікувальних та реабілітаційних ефектів. Подібна оцінка є необхідною для подальшого вдосконалення методик та технологій гарденотерапії. Не менш важливими показники ефективності застосування гарденотерапії є для самих дітей з особливими потребами так і їх батьків. Так як будь-який позитивний ефект від застосування будь-якої терапії є маленьким кроком для реабілітації дитини. Тому вивчення ефективності застосування гарденотерапії треба здійснювати системно та комплексно. І тому важливим елементом центру або установи, яка практикує гарденотерапію, повинна стати спеціалізована лабораторія.

Одним з піонерів у створенні лабораторій з гарденотерапії є КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. Зазначений заклад має давній досвід з соціальної та фізичної реабілітації дітей з інвалідністю і сьогодні є лідером Запорізької області у впровадженні інноваційних технологій в сфері інклюзії.

За роки існування КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради було створено багато садово-паркових зон (2 тепличні комплекси, реабілітаційний парк, італійський сад габіонів, алея сакур кілька зон відпочинку, численні клумби і дерева, квіткові та овочеві латки). Після ознайомлення зі світовим досвідом використання садотерапії в рамках соціальної та фізичної реабілітації людей з інвалідністю керівництво закладу прийняло рішення використовувати наявні локації в комплексі в форматі садотерапії.

За фінансової підтримки ПМГ ГЕФ та організаційної і методичної підтримки громадської організації «НАМ НЕБАЙДУЖЕ» на території КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради в грудні 2019 року було відкрито першу в Україні спеціалізовану лабораторію з садотерапії. В рамках цієї лабораторії будуть працювати спеціалісти з садово-паркового господарства, соціальні працівники, психологи, фізіотерапевти, ерготерапевти та інші спеціалісти зацікавлені в поширенні садотерапії та дослідженні її терапевтичних ефектів в рамках роботи з дітьми з інвалідністю.

Значну роль в діяльності лабораторії з гарденотерапії відіграють діти з інвалідністю та студенти КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. Так як для перших це додаткова можливість інтегруватися до сучасного українського суспільства, а другі отримують безцінний професійний досвід.

Одним з найголовніших елементів розвитку саденотерапії в Україні є створення великих та багатолункціональних локацій для реалізації саденотерапевтичних технологій в рамках соціальної та фізичної реабілітації дітей з інвалідністю є створення реабілітаційних парків або використання у саденотерапевтичних цілях діючих парків та лісо-паркових зон.

На сьогодні Запоріжжя є єдиним містом України в якому закладений перший в Україні реабілітаційний парк. Цей парк був закладений зусиллями КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.

«Вперше в Україні у мальовничому куточку о. Хортиця започатковано реабілітаційний парк, дружній до людей з особливими освітніми потребами. Унікальність проекту полягає в тому, що в Україні на даний час немає жодного парку як місця відпочинку, в якому були б створені доступні умови для людей, які пересуваються на візках або милицях. Створення такого парку дасть можливість доторкнутися цим людям до унікальної природи о. Хортиця».

Зазначений реабілітаційний парк разом з тепличними комплексами розташованими на території академії і лабораторією з садотерапії є прикладом комплексного застосування садотерапевтичних технологій в рамках соціальної та фізичної реабілітації дітей з інвалідністю.

«Вперше в Україні в мальовничому куточку на о. Хортиця створюється реабілітаційний парк, дружній до людей з особливими потребами. Унікальність проекту полягає в тому, що в Україні на даний момент немає жодного парку – місця відпочинку, в якому були б створені доступні умови для людей, які пересуваються на візках або милицях.»

Початок робіт в майбутньому парку вже почався – в першу чергу облаштуванням «Алеї миру». При реконструкції і впорядкуванні парку планується використання новітніх екотехнологій, таких як:

- встановлення септика
- встановлення сонячних панелей
- встановлення ліхтарів і лавок на сонячних батареях
- встановлення «розумних» вікон
- використання при реконструкції будівлі технології «розумних» зелених стін і зеленого даху
- реконструкція котельні для можливості роботи на альтернативному паливі
- використання природних явищ для своїх потреб (збір дощової і талої води для технічних потреб)
- використання для внутрішньої обробки будівлі натуральних матеріалів
- встановлення припливно-витяжної вентиляції

2,5 га

Для створення такого спеціалізованого парку Запорізькою обласною радою в 2016 р. було виділено 2,5 га землі в центральній частині історично значимого і сакрального для кожного українця місці – на о. Хортиця.

ріка Дніпро

Ділянка має вихід до річки Дніпро. На її території також розташована будівля, що потребує капітального ремонту, і в подальшому буде використовуватися для навчальних аудиторій і реабілітаційно-профілактичного комплексу.

варіативність можливостей

Город майстрів, оглядовий майданчик, тактильний зоопарк, «Бузковий» лабіринт, різні фото-зони, аромо-галявини, фонтани, ігрові майданчики, безбар'єрний доступ до води, де люди з обмеженими можливостями зможуть насолодитися красою о. Хортиця.

країни світу

При впорядкуванні парку буде умовно розділений на зони, що символізують країни світу. Проект планується виконати в казковому стилі.

база практики

Територія парку буде служити базою практики для студентів, що навчаються за спеціальністю ландшафтний дизайн, образотворче мистецтво, декоративне мистецтво та реставрація.

«Реабілітаційний парк буде представляти обмежений територіальний простір, де люди з особливими потребами зможуть скористатися допомогою щодо відновлення фізичного, духовно-психічного здоров'я шляхом отримання медичних, психолого-когнітивних, культурно-анімаційних, фізіотерапевтичних та соціальних послуг. Поряд із лікувально-оздоровчим комплексом на його території будуть розташовані зони для естетичної та природотерапії. Застосування новітніх технологій з вищевказаного комплексу лікувально-оздоровчих, реабілітаційних послуг забезпечать не тільки можливість для оздоровлення дітей після навчання, а й, перш за все, комплексну реабілітацію останніх.

Реабілітаційний парк КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради є унікальною моделлю мультиплікації садотерапевтичних технологій та системи управління ними. Ця модель дає можливість в поєднанні з агротерапією та анімалотерапією сформулювати принципи «natural-терапії», тобто можливості соціальної та фізичної реабілітації шляхом використання максимальної кількості природних ресурсів.

Реабілітаційний парк Хортицької національної академії

№	Назва	Символ	Матеріал
1	Літній майданчик	[Red star symbol]	Бетон
2	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
3	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
4	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
5	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
6	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
7	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
8	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
9	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
10	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
11	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
12	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
13	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
14	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
15	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
16	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
17	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
18	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
19	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
20	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
21	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
22	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
23	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
24	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
25	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
26	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
27	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
28	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
29	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
30	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
31	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
32	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
33	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
34	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
35	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
36	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
37	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
38	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
39	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
40	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
41	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
42	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
43	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
44	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
45	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
46	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
47	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
48	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
49	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон
50	Дитячий майданчик	[Red star symbol]	Бетон

Умови позначення

№	Назва	Примітка
1	літній майданчик	Проектний
2	дитячий майданчик	Проектний
3	дитячий майданчик	Проектний
4	дитячий майданчик	Проектний
5	дитячий майданчик	Проектний
6	дитячий майданчик	Проектний
7	дитячий майданчик	Проектний
8	дитячий майданчик	Проектний
9	дитячий майданчик	Проектний
10	дитячий майданчик	Проектний
11	дитячий майданчик	Проектний
12	дитячий майданчик	Проектний
13	дитячий майданчик	Проектний
14	дитячий майданчик	Проектний
15	дитячий майданчик	Проектний
16	дитячий майданчик	Проектний
17	дитячий майданчик	Проектний
18	дитячий майданчик	Проектний
19	дитячий майданчик	Проектний
20	дитячий майданчик	Проектний
21	дитячий майданчик	Проектний
22	дитячий майданчик	Проектний
23	дитячий майданчик	Проектний
24	дитячий майданчик	Проектний
25	дитячий майданчик	Проектний
26	дитячий майданчик	Проектний
27	дитячий майданчик	Проектний
28	дитячий майданчик	Проектний
29	дитячий майданчик	Проектний
30	дитячий майданчик	Проектний
31	дитячий майданчик	Проектний
32	дитячий майданчик	Проектний
33	дитячий майданчик	Проектний
34	дитячий майданчик	Проектний
35	дитячий майданчик	Проектний
36	дитячий майданчик	Проектний
37	дитячий майданчик	Проектний
38	дитячий майданчик	Проектний
39	дитячий майданчик	Проектний
40	дитячий майданчик	Проектний
41	дитячий майданчик	Проектний
42	дитячий майданчик	Проектний
43	дитячий майданчик	Проектний
44	дитячий майданчик	Проектний
45	дитячий майданчик	Проектний
46	дитячий майданчик	Проектний
47	дитячий майданчик	Проектний
48	дитячий майданчик	Проектний
49	дитячий майданчик	Проектний
50	дитячий майданчик	Проектний

		«НПІ «Україна» національного технічного університету України «Харківський національний університет імені Г.С.Сквирського»	
		«Проект територіального планування частини о. Хортиця м. Закарпаття»	
Дата: Кв. Арх. Жил. Планш. Дит.		Склад:	Архит. Архит.
Куратор: [Name]		Екзит:	ПІП
Виконав: [Name]		Спеціальність: «Архітектура будівництва та цивільного інженерства»	

Розвиток гарденотерапії в Україні повинен базуватися на комплексному підході. Одним з пріоритетних завдань в цьому напрямку повинно стати формування загальнонаціональної вертикалі гарденотерапевтичних локацій та інституціоналізації гарденотерапії.

Вершиною вертикалі дослідження та впровадження гарденотерапії в рамках реабілітації повинен стати національний ресурсний центр з впровадження гарденотерапевтичних технологій.

Функції національного ресурсного центру з впровадження гарденотерапевтичних технологій.

1. Інформаційна. Інформування широких верств населення та професійної спільноти реабілітологів, що займаються реабілітацією дітей з інвалідністю. Координація процесу інформування широких верств населення з приводу локацій, де впроваджуються гарденотерапевтичні технології спрямовані на різні групи клієнтів та дітей з інвалідністю сприяє поширенню інформації про гарденотерапію та устнови, які займаються її реалізацією в рамках реабілітації дітей з інвалідністю, а фахівцям надають можливість обмінюватися досвідом з колегами.
2. Просвітницька. Ознайомлює представників широкої громадськості з основними постулатами на яких базується гарденотерапія і в яких формах може реалізовуватися на практиці та з рівнем ефективності застосування в залежності від діагнозу дитини.
3. Методична. Створення методичних рекомендацій із застосування методу гарденотерапії в рамках соціального включення та реабілітації для людей з обмеженими можливостями та дітей з інвалідністю зокрема. Методичні матеріали з гарденотерапії повинні бути як загального спрямування в яких роз'яснюються загальні положення застосування гарденотерапії як методу інклюзії і загальної реабілітації за соціальним та фізичним спрямуванням так і спеціалізовані спрямовані роботу з дітьми з конкретним діагнозом та психологічними особливостями.
4. Інклюзивна. Сприяти включенню в соціальні процеси дітей з інвалідністю та їх родини з використанням рослин. Гарденотерапія сприяє долученню дітей до співпраці та спілкування з природою. Інклюзивність гарденотерапії забезпечується шляхом створення комунікативних контактів між дітьми в процесі догляду за рослинами та шляхом виконання інших завдань в рамках реабілітаційних гарденотерапевтичних технологій.

5.Терапевтична. Дослідження терапевтичних ефектів, що досягаються в процесі застосування гарденотерапії в рамках роботи з різними групами клієнтів, зокрема дітьми з інвалідністю.

6.Наукова. Проведення наукових досліджень в сфері впровадження та ефективності застосування гарденотерапевтичних технологій в рамках соціальної та фізичної реабілітації дітей з інвалідністю та інших категорій клієнтів реабілітаційних установ та закладів. Крім проведення досліджень до наукового функціоналу ресурсного центру входить і акумулювання результатів опублікованих досліджень з проблематики впровадження гарденотерапії та застосування гарденотерапевтичних технологій, які були проведені на території України та в інших країнах світу.

7.Стандартизація. Здійснення класифікації та типологізації методик і технологій гарденотерапевтичного змісту в рамках соціальної та фізичної реабілітації дітей з інвалідністю та інших категорій клієнтів, що потребують реабілітаційних послуг.